

જાપાની પ્રાસદ

યુજશતી નાટક મંડળ.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)

અવધ:-

૧૨મી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં જામ્યું છે.

સંન ૧૮૯૨. સવત ૧૯૪૮

કીંમત રૂ૦-૨-૦

... કાકાનો દીકરો,

૨. કેસરીનો નોકર

. રાયગઢનો રાજા

સમ દીલ્લીનો બાદશાહ

રાજા વાયવ્યપ્રાતનો લેફ્ટેનેન્ટ ગવર્નર

• હુદબાલા . . ધીરસીંહ રાજાની દીકરી,

ચમન નાયકને લા ઉગ્રેલી

ચમન રાયગઢની નાયકા

વેણી . ચમનની દીકરી, કુદની સખી

ગુલાબ ચમનની બીજી દીકરી

રાજાઓ, નાયકાઓ, મિપાદાઓ, છોટરાઓ વિગેરે

નાટક ૧૧ સા.

૪૯૫

અંક ૧ લો.

કુદખાલા ધીરસીંહ રાગને પેટે જન્મી હતી, નાનપણમાં એક દીવન તેને ગમાડનાર જાકર નામનો શુભામ તેની પાસે ધરણીથી લલચાયો અને બદલાતથી છોકરીને મારી નાખવા ગામ ખૂદાર લઇ ગયો. એ કાળુ કામ કરતા તેને રાયગઢની ચમન નાયકાએ પકડ્યો. જાકર ગભરાયો અને પોતાની વાત છુપી રાખવાની સરતે કુદ ચમનને સોંપી નાસી ગયો. છોકરી રાણી જોઇ ચમનની પણ દાનત અગડી અને તેને રાયગઢમાં છુપી રીતે રાખી કુદ મોટી થતાં સોને એ વાત વીસારે પડેલી જોઇ, ચમને પોતાના રાયગઢ પામેના બગીચામાં તેને સાહેલીઓ તથા પોતાની દીકરી વેણી માથે રાખી નાચવા ગાવામાં કુશળ કરી, પણ કુળવાન કુદને વેશ્યા વૃત્તી ગમી નહિ. નીચ મોમનમાં પડ્યા છતાં તે યુવ સુગંધી રહ્યું એટલું જ નહિ પણ તેણે એક ખીજાને પણ સુધાર્યું વેણી નાયકાની દીકરી છતાં કુદના મહવામે તેનામાં સદૃશ્યે વાસ કર્યો. સરખી ઉમ્મરની બન્ને માહેલી સુધનતી ચાલી, સુભાગ્યે ચમન ગામમાં ગહેતી તેથી તેને અટકાવનાર કોઇ નહોતું એક ખીજા બનાવે એ વાતને મજાનુતી આપી, રાયગઢ તાજાના વીરપુર સરથાનનો કેમરી નામે જીવાન હાકોર હતો તે કામ પ્રસંગે વારવાર રાયગઢ જતો આવતો રસ્તામાં કુદનો બગીચો આવતો વખત, વય ૩૫ અને શુભે એક ખીજાના મન આકર્ષાયા, કેસરી કુદ પ્રેમી બન્યા ચમનથી આ વાત છુપાવવામાં આવી હતી.

નાટકની શરૂઆત આ સમયથી થાય છે આજે ચમન કુદપાસે આવી છે, કુદને ઉમ્મરલાયક થયેલી જોઇ ગામમાં તેડી જવા દઢ લીધી તેની પાસે કુદનું ન ચાલ્યું કુદની મુજબલુ આ હતી કે કેસરીને પોતે વેશ્યા છે એમ જણાવવાને બદલે, પ્યાર ખોવાની ધારતીએ કુળવાન છુ એમ જણાવેલું.

૨ તે ભરમ હોય છે. પોતાને છોડી દે.
 આવતા પોતે જાતે જ ભરમ ફાડી નાખવા પ્રયત્ન
 પણ નથી કહેવાતું અને લાચાર દુઃખીબાળા ચીરાતે દેહ
 બહાથી છુટી પડે છે કેસરીને બગીચામાંથી બહાર નીકળતા
 પોતાના ભૂપસિંહ નામે કપડી પીતરાઈ ભાઈ તરફથી કુદ
 વેશ્યાની દીકરી છે એમ ખબર મળે છે તેના દેહમાં કારી
 જખમ થાય છે ભૂપસિંહ આ તકનો લાભ લે છે કેસરીને રાતે
 જૂથસીંહને ત્યાં આવવાનું કહી બંધ છે, તો ત્યાં કુદ્યાલાને ના-
 ચતી નજરે નજર જુવે છે, આ રચના ભૂપેસીંહની હતી ચ-
 મનને ધમકાવી તેણે કુદની ના ખુશી છતાં રાયને ત્યાં ના-
 ચવા આણી હતી, એટલું જ નહિ પણ કેસરી માટે રાયને
 ભભેરી મુક્યો હતો કેસરીએ કુદને જોઈ-ન સહન થયું સ-
 સાર તેને ઝેર જેવો લાગ્યો, બાન વગર નાહો રાયસીંહનો
 પગમાં એ ન પકડાયો જોઈ ભૂપસીંહે ખીંચી તરફ ઊઠાવ્યું,
 પોતે ધરખાર છોડી જતા કેસરીની પાછળ ગયો અને કેસરીના
 નાનાભાઈ ચંદને એ ખબર કેસરીના હાથની ચીટ્ટીથી આપ-
 વાને બહાને દગાથી કેરા કાગળ પર કેસરીની સહી કરાવી લીધી.
 આ કાગળ પર કેસરી મુગ્ધ સરકાર સામે બેઠે ઊઠાવવાનો છે
 એવી મતવ્યનો દસ્તાવેજ લખી તેણે ફિક્કી ગાહેનરાહપાસે રજૂ
 થયો કેસરીનું રાજ્ય જપ્ત થયું અને તેને તથા તેના ભાઈ
 ચંદને પકડવાને હુકમો નીકળ્યા

અંક ૨ નો.

કેસરીના નાસી જવાના ખબર સાંભળી દુઃખી થયેલ-
 ચંદને ભૂપસીંહ તરફથી માત્ર આટલાજ ખબર મળ્યા કે એને
 નમાડવામાં કંઈ કુદનો હાથ છે, બેઠે ન સમજેલા બાળકે
 પોતાના નોકર ચતુર સાથે પ્રથમ કુદને ત્યાંથી હકીકત મેળ-
 વવાનો ઠરાવ કર્યો પણ, એટલામાં શાહ તરફનું દમાણ આવ-
 વાથી ચંદને નહામણ પડ્યું કેસરીને હવે જલદી શોધવો એ
 જરૂરનું હતું તેથી ચતુરને જમાલ નામથી મુસલમાની વેસે
 કુદને ત્યાં નોકર રાખી પોતે પણ દાદુ નામ ધારણ કરી છુપે
 વેગે આસપાસ તપાસવા લાગ્યો એક દિવસે માઈ ઓચિતો

જનર પડયો પણ તેને વખતે જામસીંહના માથાએ તેને પકડા
 લીધો, અને રાયગઢમાં કેદ કર્યો. ચદે હવે પૈસાનો ઉપયોગ કરી
 એક ચોકીદાર સિપાઈ અને એક જ્વેલના સતરીને ફાડયા
 આટલા વખતમાં ચતુરે કુદ વેશ્યાની દીકરી નથી તથા તે શુદ્ધ
 છે અને કેસરીને ખરા પ્રેમથી ચાલુ છે, રાયને ત્યાં તેને નિરૂપાયે
 જવું પડ્યું હતું, વિ વિ ખબર મેળવ્યા હતા એ સર્વ ચદે કેસરીને
 કહેવરાવ્યા કેસરીનો કુદપરનો પ્રેમ પાછો તાને થયો. એ
 જીવસામા તે કેદખાનામાંથી નીકળી નાહો પણ ફરી ચોકીદારના
 હાથમાં સપડાયો ચદે હવે નિરૂપાય થયા.

આણી મેર કુદને કેસરી રાયમીહના હાથમાં સપડાયો છે
 એવા ખબર મળ્યા બાલા ગબરાઈ પણ ચતાર વેણીએ એક યુક્તિ
 સુઝાડી અને કુદ પાસે તે પરાણે અમલમાં મુકાવી. તેણે ગય-
 મીહને પોતાને ત્યાં બોલાવ્યો લાચાર અનેડી, કેમરીને છોડા-
 વવા ખાતર અરધી ઘેડી થયેલી કુદને થોડીવાર રાયમીહ સાથે
 હમતુ બોલવું પડ્યું પણ તર મળતા રાયસીંહને એકદમ સ-
 પડાવવામાં આવ્યો અને કેસરીને છોડાવવાનો તેની પાસે હુકમ
 લખાવી મહી મિકો કરાવી તેને છુપા કેદખાનામાં પુરી દાંધો
 હુખાયતી કુદ કેમરીને છોડાવવા દોડી ગુલાબ નામની ચમ-
 નની નાની દીકરી આ તમામો દુપાદને જોતી હતી, તેણે ગ-
 મતમાં ચમન તથા જૂપ પામ વાત ફાડી દીધી બાજુ ન
 ગડી જોઈ જુપે રાયસીંહને છોડી દાંધો, ખીજવાયલો રાય
 કુદને કેદખાનામાં પકડી પાડી પોતાના મહેલમાં લઈ ગયો.

ચદની આશા હવે આવ નાત પામી તોપણ તે બહાદુર
 બાળક હીમ્મત હાર્યો નહિ ફરીથી એકવાર પાસા ફેંકવાનો
 તેણે નિશ્ચય કર્યો લાગે વિચાર કરતા તેને એમ લાગ્યું કે પોતે
 કુદની રંગી નામની દાસી થઈ કોઈપણ પ્રયત્ને કુદપાસે દાખલ
 થઈ કુદને મમળવી રાયને ફરી બોળવેલા અને એમ કરી કુદ
 કેસરીને છોડાવવા આખર દાસી બન્યો અને કુદ પાસે જઈ રહ્યો.

અંક ૩ નો.

આ વાતને કેટલાક દિવસ વીતી ગયા ધીરે ધીરે ચદે
 કુદ તેમજ રાયની પ્રીતી મેળવી કુદને રાયને ફસાવવા મમગ્ન
 વવા માડી પણ તે સમજી નહિ તેથી ખેતનાની જાણમાંની

૧૬ દવાની સીસી પોતે ચતુર સાથે / ખાવા લાવે ૨.

કુદને પાછ બેભાન કરી રાચને મરી ગયલી છે એમ સમજાવી
ગદાર લઈ આવ્યો. પણ જે ભાઈ સાર તે મથતો હતો તે
તો કેદમાં રહ્યો સાલ વગરના એકલા બાળકને ઓચિતી
આરામ મળી તે બેભાન કુદને લઈ થોડાજ દીવસ થયા દિલ્લી
આવેલા લેફ્ટેનેન્ટ ગવર્નર આરલી પાસે ગયો અને તેને પોતાની
ગંધી હકીકત જણાવી તેને કહ્યું કે જે મને જરા મદદ મળે
તો હું મારા પરતુ તમામ તરકટ ઉઘાડુ પાડી આપુ, મિ આ-
રલીએ તેની માગણી સ્વિકારી

ભૂપમીહ શાહને ત્યા કંઈ કાગળ લઈ ગયો હતો અને તે
ઉપરથી પોતાનું રાત્ર્ય જત યયુ હતુ એ વાત ચદે ધણા
માણુમને મોઢેથી સાબળી હતી તેમજ ભાઈ પાસે મોડલેલા
લીપાઈ મારદત, ભાઈએ પોતાપર કાગળ લખવા ભૂપમીહને
એક કોરા કાગળ ઉપર સહી કરી આપી હતી એ પણ સાબળુ
તુ આ ઉપરથી એને નખી મમગ્તયુ હતુ કે આમા ભૂપમી
તેના દગો છે આથી એણે તેને મપડાવવા જાળ પાથરી કુદ
ના નામનો જુડા કાગળ લખી તેને એણે એક દેગણે બોલાવ્યો
અને ત્યા ગીતે વેશે સપડાવી લીધો ચતુરે એટલામા રાગ
ધીંગમોહ, ચમન નાયક તથા કુદને બોલાવ્યા મી આરલીએ
ગાહને મર્મ ખમગ લખ્યા એટલે રામમીહ માયે શાહ જાને આવ્યો
ગાહ આરલી અને ધીંગમીહને છુપારી ચદે ઇંગ્લિષ પોતાકમા
મનની તપામ કની, બૂપ, ગયના તરકટ ઉઘાડા પાડી આપ્યા,
તેમજ તેજ નખત કુદ ધીંગમીહની પુત્રી ફે એ ચમનને મો-
ટથી કયુન કરાવી આપ દીકનેને મેળવી આપ્યા મવ આટલા
નાના બાળકની ચતુરતા જેઈ અજમ થયા શાહે ભૂપને દેરા-
વટા દીધો અને કમરીને તેનુ રાજ પાપુ આપ્યું હવે ચદને
આનન્ના નિમો આવ્યા ભાઈ છુટયો, પોતાની મરજી મુજબ
ધીંગમીહે કુદનો સ્વયંવર કરવા માડ્યો કેસરી-કુદ એ ખીજની
ખરી વાત જાણતા નહોતા એનો લાભ લઈ ચદે આનદ વ-
ધારવા બન્નેને ખોટા મજગવ્યા ઉદામીમા અને નિરાસામા
સ્વયંવરમા આનન્ના બન્ને પ્રેમી એકમેકને ઓચિતા જેઈ ઓ-
ળખી, ભેટી, વરી, આનદની પરિસીમા પામ્યા

કુંદખાલા

અંક ૧ લો.

સાહેલીઓ—

તનન તોમ તનન તોમ તોમ તનનન,
નાદર દર હો દા તા હી હી તનનન
હી હી હી હી તનન તનનનનન ૩ ના
ચિટ ચિટ ચિટ ધા નગ નગ નગ તોમ,
તનનન તનનન તોમ, મનનન મનનન ચોમ,
ચિટ ડિટ ધા, ચિટ કિટ ધા, ચિટ ડિટ ધા
ડિડાન ચિટ ધા, કિડાન ચિટ ધા ડિડાન ચિટ ધા ના

કુંદખાલા—

૨

આજે છે દિન આ મુજ ધન ધન,
માડી દયા કરી નહોત પરાગી — આજે
આજ સુધી કંઈ ખમરે ન લીધી,
કેમ રહી રહીને સભારી રી — દિન
મુખ આનદમા યાદ ન આવી,
- મનથી તુજ બાળ કિતારી ગી — દિન

સાહેલીઓ—

૩

ડિડાન ધા ધા ધા ધા, કત્તા ગદ્દિગન ધા
તડિટ ચિકિટ નગધર ડિટિ તક થોગા—કિ
ધી ધી ધીધીનન ધીનીન વીધીન ધીન,
તક ધુમી નિટિતક નગધર ડિટિતક,
સારે ગરે મા માની ધપ મગ મગ મગરેસા,
મૂંધની મારેગ મગરેમા નીધપમ મમ ગમ પમ ગમેમા,
કિડાન ચિટ ધા કિડાન ચિટ ધા કિડાન ચિટ ધા — કિ

નમ—

૪

મસ્ત બની જોમન મદન મદમાતી,
મૃગ નયની ગજગામિની કામની,
પતલી કમર લચકાતી જાતી-મૃ
ચચલ નયને અજન સારી કૃષ્ણી સમારી.
ભૂષણધારી રસીકનારી બની ડુમારી,
નજરે કારી ધાવ મારી
વશ કરી અલખેલા છકેલા નરોને આલી,
કર જોમન તુજ સદૃશ સુહાતી-મૃ

સાહેલીઓ—

૫

ઓ આલી તુ શીઠ જાયે ગબરાઈ ?
ઓ આલી મુજ બહાલી દુખ ના ધરતુ મનમા અમુકાઈ-ઓ
તુજ પ્રીતમને પગણી માણીશ મોજ બહુ મલકાઈ,
રમ અમ અગમ પરમ લપટાતા હગમ જગે છનકાઈ-ઓ
થગે માનીતી પિયુ પ્યારાની પ્રીતી રસ પીને પાઈ,
તે મમથે આ ગરીબ સખી તો સાવ જગે ભૂતાઈ-ઓ

ગુલાબ—

૬

અરે સમુર સમુર કહેને વાત બહાલી મારી
સખી--હાથ રહી શુ ઝાલી 'રોક મને ના ખાલી,
ગુલાબ-ક્યા તુ બહાસી ચાલી ?
ધમ ધમ ધમક હા ! છમ છમ છમક વાહ !
હમ હમ હમક થે' ઝમ ઝમ ઝમક ઓહો ! સમુર
શી ગડબડ આ કહીદે ઝટપટ ?

સખી—તારે શી છે તેની ખટપટ ?

ગુલાબ-ડરીંગ જો તુ ઝાઝી લટપટ,

સખી—ચાર લગાવીંગ લાપટ ચટપટ,

દુગ્ગ, મયુરગ્ગ, મયુરગ્ગ, હયુરગ્ગ,

ગુલાબ-# * * * * સમુર

કેમરી—

૭

સમુર મમુર મમુર મમુર,
ઓળખી ગયો'ડુ પ્યારી સમુર

(૯)

કામળ આ હાથ એજ નાનુકે આ ચૂડી તેજઃ
ચાલ આ જણાવી દેજ ગુપુર ગુપુર ગુપુર ગુપુર-ઓ
હજીએ ન છોડ પ્યારી બૂલ તુ જણાવે મારી,
ઉમોછે આ ફાસ તારી હજુર હજુર હજુર હજુર-ઓ

કુંદ—

૮

પ્રિતમ જ ન છોડી તુ નિરાધાર આમ,
દયા દે ન છોડી પિયુ દિલથી નમામ
તુ છો પ્રિતમ પ્રાણુ તુ છો આધાર;
તજીશ જો જશે પ્રાણુ છોડી આવાર પ્રિ.
ભુલ્યો છુ હુ પશુ એ નથી મોટી બૂલ,
નમી માયુ મારી પિયુ કર કમુલ પ્રિ.

કેસરી—

૯

એજ માયુ એજ માયુ,
નમિ પદ તુજ જગપતિ, કર સુખી દિન દિન અતી
મુજ તન મન ધન રતી, એજ
મોળી રસીની પ્રેમની ઘેલી,
મુજ લાડીલી છે એ અલમેલી,
રહે આનદે સમ વસેલી,
પ્રેમે નરહર અતી વદી સુર નરપતિ, એજ

ભૂપ—

૧૦

અજન્મ નથી હગાર્હ જાય પુરુષ તારીથી,
જીતી નથી કોઈ ગયા નારી હગારીથી —અ
પાપી કલ્યાણપેટાતણી મુ ગાલમા ફસી,
સીકર ગયો સમર્થ જીદગાતી પ્યારીથી, —અ
સાકદરે રહ્યો નહી આનદમા કદી,
લીઆતણી કુચાલતણા ધાવ ફારીથી —અ
ખુવાર થઈ હજાર મુવા નીમ્મ મ્હોતમા,
રિઝિયા ઇલીફામેયતી મદમર ખુમારીથી, —અ

ભૂપ—

૧૧

એક ઉલ નાર કરી જૂઠું ખાર મ્હેને હજાર નરને મારે,
જોતલ લગાર પાડે સિકાર પગમા હજાર મદ ખુ પારે,

પ્રગટી વિકાર વશ કરી અમાર કરી હાડ માર નયવે ભારું
 હુ ખ એસુમાર દે દીલદાર ન વળે કરાર જનને ક્યારે
 જે મારનાર તે તારનારનું રૂપ અપાર સુદર ધારે,
 પ્રુમધાવી ચાર કરી દે ખુસાર કગતા વિચાર જનમન હારે
 ઉગ્ગ ભરી અગાર ગણી દેયાહાર નરધારી પ્યાર ભેટે જ્યારે
 જગની ઉતાર દીલ ધારી ખાર દે તાર તાર કરી તે ત્યારે
 કેસરી—

૧૨

નારા થયુ મુજ સુખ સહુ આજે રાત્રિ ગર્ધ મારી,
 ભડમડ લાલ્ય બજે મન અંદર ગુણીને કપટી મોહન પ્યારી—નાં
 જગમાથી ગુ આગ પ્રગટજે । અમૃત જીવન દાયક મટજે,
 અદ્રતણી શીતળતા વરો' નીચ થયે શુ એ મુજ નારી!—નાં

વારાંગનાઓ—

૧૩

હટો ખીનતી ડિગ્ગન મોરી માનોરે,
 ન રોમે શ્યામ મોરીરે ડગનીયા—નં
 જમના મે જન રહી પનિયા ભરનકો,
 કાહે જીવન મોરી ડુરે લેા ગગરિયા,—નં

વારાંગના—

૧૪

છેલા છોડો છગીલા છેલા છોડો
 છોડો મારો પાલવ પ્રાણ, જીવન જાવા દેા છે
 દડરો મુઘને કહુ છુ હજીએ મતાવો શુ પિયુ,
 વીની ગધ માઝમ રાત જી
 બજ્યુ આતે માર્ધ કેવી ટેવ નકારી હો મખી,
 ધોળે દહાડે રોકી રાખે આમ । જી

કુંદ—

૧૫

મય ન માનુ ન માનુ મનાય
 પિદ-વા જાઓ હટોજી' જન મ,
 ભર પ્રલનકી મેજયા રહી અમન થમન મુરઝાય—પિદરવા
 તુમ ન આયે બાઝમા મેરો ખીનો જોખનવા જાય પિ જન મ
 સામના વર તુમ ફહો નાહીં અએના ચલન મન ભાય,
 ફએન ખીની માજના કાહે સહર મનાવન આય ?

પિ, જા મ.

સાત તાવાકેરે સોતું કઠાવું તું બોલ,
 તારે કાળે રહુ પાજરે પડાવું તું બોલ,
 માલ હીરા મોતી માણુક જડાવું તું બોલ,
 રામ સીતા કરા નામો પડાવું તું બોલ
 અરે બોલ બોલ બોલ બોલ બોલ.

કાચલ બોલે કુઉ કુઉ
 હો વેણા વહુ તુઉ તુઉ.
 એ ચુ ને ચપૂ—

છુસાખ—

૨૦

થાકી બા ફરી શેરી શેરીમા !
 નહીં પગમા જોડી બહુ દાઝી,
 મળ્યા નહારા જોતાં લાજ,
 ખુચ્યા કાકરા કાટો વાગ્યો,
 સૂરજનો તડકો બહુ લાગ્યો.
 ભર્યા ફૂતરા બહુ બહુ બહુ,
 ફરી છોકરે હડ હડ હડ
 જાણે મરીજ ગઈ ! થાં

હું—

૨૧

નહિ કરતું લવારી ભારી રે તું ચૂપ,
 ચૂપ ચૂપ ચૂપ ચૂપ
 બકનહિ હક નહિ છક નહિ શક નહિ નહિ
 નીચ મની તુજ ન ટળે, મુજમા નહિ તુજ વળે, જાજાજા.
 ન ઘટે ન લટે ન હટે પ્રીતી ભારી કોદી પીયુ થકી,
 સજીશ તનથી બજીશ મનથી તજીશ ધનથી શું લલચાઈ !
 નહિ ૦

દરબારી—

૨૨

સરવર સુલતાનવાલા શાન પ્યારે,
 આએ આએ આએ
 જનોપ્યારે, આખો પ્યારે, શાનો પ્યારે, શાહો પ્યારે
 ન્યારે ન્યારે ન્યારે સં
 સુલશન આખાદ તોરા, શાહો દીલશાદ તોરા,

કેસરી

હો યઈ આ શી કરી હાય !
 નારી નહારી નીવડી શું મારી ! હરિ હરિ આ ન ખમાય ! હો.
 અશ્વજ જન્મ મારો થયો પ્રગટ્યા પૂરણ પાપ,
 નારી જરીણી નીવડી દઈ મને જૂન થાય ! હો.
 આગ ચિતામાં સળગતો તોપણ માનવ સૂખ,
 પણ નહિ હાય ખમાય આ મુજથી દારણ દખ હો
 કેસરી— ૧૭

તાડ તે શુ થશે ! સુખ ક્યારે પામશે ! તા.
 હાય ! હાય ! હાય ! હાય ! તા.
 જીવ અડગાય, ભાઈ વિણ ન રહી શકાય,
 મુઝાય દુમાય મન, ન જડે ઉપાય,
 દુખ જાય સુખ થાય નહિ, ભાઈને ભેટાય નહી-
 મન મનાવાય નહિ, ચીનડુ હાય ચીરાય,
 હાય ! હાય ! હાય ! હાય ! તા.
 ઉંગાર, આવાર, આધાર, તુ તાર, લગાર, દેખાગ, ઉનાગ,
 અપાર—
 દુખ ભરઆ, સુખ કરના, બવ ભરતા, દુખ હરતા,
 સુખી હરતા, અનુભરતા
 ભક્તી શાંતિએ ન થાય હુથી હાય ન ખમાય
 હાય ! હાય ! હાય ! હાય ! તા.

અઢ—

૧૮

ક્યો મારો ના વિચાર, તજ દીવો આ મસાર ?
 પામ્યો હોષ્ટા શાંતી બ્રાત, કરી ભાઈ કેરી ધાત !
 શોધુ કયા તને હુ હાય, હાય છાતી ફાટી જાય !

ગુલાબ.—

૧૯

મારી બોનરે કોયલડી બોલરે તું મીડી, ઝટક પટક !
 કુંક કુંક કુંક કુંક—
 તારી આત્માની ડાળ તારી સરોવર પાળ,
 તને હેતવી ધરાઉ મીડી કેરીની થાળ,
 મીડી એકાર બોલ એક એકવાર બોલ,

નાદીર ડાલીકા, નાનુકે પીલીકા, ગુલ ખીલા,
 હો સદા, ચેહ રીજા, બેખહા, દીલકુશા,
 હરગુન હય ન્યારે ન્યારે ઝોર પ્યારે પ્યારે સારે સં.

કવ્યની—

૨૩

કએસે પાઉ મે પતિયા મોહનકી ?
 કએસે પાઉ મે પતિયા—
 આરે પપૈયા વારી મોહે સુના મન પ્યારી—
 તુ બતિયા મોહનકી ! કએસે ૦
 જારે સીપાઇયા કાહે મોસે કરત દિલદારી !
 ચે છતિયા મોહનકી-કએસે ૦

કવ્યનીઓ—

૨૪

દીન પાયા બહારકા, પીરો જવા હુવે શાદમા,
 શાદમા શાદમા શાદમા શાદમા શાદમા, હો ! દી૦
 અએસો રતન દીન રહેવે મુઆરક,
 ગાના બજના હો જાવેદા પી૦
 ચપા ચબેલી ગુલખુટે ચમનમે
 પુલે ફલે આજ બેગુમા પી૦

શાહ—

૨૫

સહીનશાહા તુહી હાજત રવાએ ઇન્મોજા યા રખ !
 તુહી સત્તાર હએ મુસ્કીલ કુશાએ બેકસા યા રખ !
 તુ હએ બન્દાનવાજ અઓર કારસાને દોજહા યા રખ !
 તેરી બખશીશ તેરા એહસાન હએ હર હર જમા યા રખ !
 જુસે તેરી મદદ હો ફિર ઉસે તુકસાન કયુકર હો ?
 તુહી હો મહેરબા જુસપર તો વોહ હએરાન કયુકર હો !

બધા—

૨૬

કયા પાયા કયા પાયા શુકે ખુદા,
 આહા જલસેકા મજ, બરમલા,
 મન રતન જતન પાયા સારા બન ચમન ખીલા. કયા૦
 શાહાના પયેમાના બરબરકે લા સાકીયા લા પીલા
 અજબૂર પીલા બાદા ચકરમે લા
 દીલદારી ગમખારી સરદારી
 મુખતારી ચેહસારી ગુલકારી ભારી કીઆ.

છાઈ ધડા શુકે ખુદા દીને દુઆ શહેકો સદા
સખ હાથ ઉઠા, હએ ન્યારા ઓર પ્યારા
દુખહારા, મતવારા, મનપ્યારા મહપારા
સરવર કરમ પરવર અકસર શહા કયાં

અંક ૨ નો.

અમન—

૨૭

સમજ સમજ મન ના મુરખ યા.
આમ થશે ક્યમ સાર તાર !
જાતી ધરમને છોડી શુ ચાલે !
ખાવાએ ન મળશે,
આવી હુ તો તુથી વાજ, હાર ! સં

કેસરી—

૨૮

ઉડી મન જા જગ બધન તોડી
રાક્ષસી માયા સ્વારથી ફેરી,
મોહક જાળ વછોડી (હવેતો) ઉં.
ઓ તત્સત કેવળ નિર્ગુણમા,
દે નિજ રૂપ તુ જોડી (હવેતો) ઉં

અદ—

૨૯

ન્યારી કરમતણી ગતી ન્યારી
કરી હાલત આરી અમારી ! હો ન્યાં
વિણુ વાક ઠરાવી બળવાખોરો, શાહઆલમે રાજ લીધું,
વારટ પકડવાનું કહાડી નહિ કહી પણ ઠરવા ઠામ
દીધું કં
જઈ ચતુર નોકરી રહ્યા કુંદધર બાઇતણી લેવાને બાળ,
ભટકુ છૂપે-વેશે હુ પણ, આવ્યો આરો વિપરીત
કાળ ! કં

અદ—

૩૦

મારું જીવનમારને ઠાર આ વાર,
જાતો બલે જીવ એને કર પાર
નાહક સતાવે અમાને હરામી,
ન ખમાય મુજથી મહ કપટીતણો જઈ ઉતાર—મારું

૧૬—

૩૧

આનંદ આનંદ મુજ મન ન સમાય,
નિરખી ભાષ ભેટૂં ધાધ સફળ સફળ યત્ન થાય.
શાત શાત શાત શાત થાય મન મુજનું,
નય ઓલાઈ દ્વિયતણી લાલ લાલ લાલ—આ.
પળ જુગ થાય ઢીલ ન ખમાય,
ધાધ ધાધ ઉર આ મળવા ધસી નય,
છોડાવીને ભાષ આજ, લૂટી જેણે મારી લાજ,
એવા પાપી દગાબાજને શોધી કર તારાજ.
કરી ખટપટી કાજ લેધ પાછુ મારું રાજ,
ભાષને પેરાવું તાજ,
જોધ મન હરખાય જનમ સફળ થાય. નય.

૧૬—

૩૨

અએસે ધોકે ન દીખાના
જરદારકો દુડો પાઓ એકબાર સીધારો જાઓ,
મુરદારકો દમમે લાઓ કમાના અ.
રશવત લએના, જીલત દએના,
દરદર શીરના જરપર મરના.
કટ્ટરી બદતરી હય પુરી માનો,
દિલમરી બહેતરી સરવરી જાનો.
તડક ફડક ન બક અદક હટ અ.

અમન—

૩૩

અલી નાનકડી નાર, જરા ખુમારી ઉતાર,
રસ પી પા મીડી ધરી પ્યાર—અલી.
ફેકટ જોખન નય વીતી આ!
મધુરી કળી! કરમાય ખીલતી કાં
ભોગી જમરની સગ રસ રગ રમી—અલી.

૧૬—

૩૪

જાઓ જાઓ એવી પાપી વાણી બેલતા લજાઓ!
કાણુ મહોડું ધરી આવતા શું નહી સરમાઓ?—જા.

છોડી મૂળ પ્રાણુધાર, કરે ખીજ ભરથાર !
 છોડી ધરમ વિચાર, તણ દઈ સાચો પ્યાર !
 વસાવુ પાપી વિકાર મુજ અતર મોઝાર ?
 કરતા એવો ઉચ્ચાર, જાઓ, લજાઓ લગાર !—જા.
 પ્રીતમની પ્રીત નહીં જીવ ગયે પશુ છોડુ.
 અવર પુરુષ સાથે કદી પ્રેમ નહીં જોડુ.
 રહી સત્ય ધર્મ ચહી પ્રાણુ પ્યારો,
 સહી સંકટો એ લહી સદ્વિચારો,
 નહીં હું કદી થાજીં તાંબે તમારે,
 મને કોઈની છે ન પરવા લગારે. જા.

કુંદ—

૩૫

નાના પ્રીતમ નાહીં હું તો પ્રીત છોડું રે,
 પ્રીત છોડુ ના હું મારી રીત છોડુ રે—ના.
 છો રીયાતી, બહુ દુખી થાતી,
 નહિ કદી ખીજ સગે નેહ જોડું રે—ના.
 મન મદીરમા મનહર સુદરમા,
 વસેલી છપીને કેમ તર છોડુ રે ?—ના.

વેણી—

૩૬

મોહજાળમાં ભૂપ ફસાવુ, હાજ હા !
 વેરતણી બધી વાત જુલાવુ, હાજ હા !
 કુંદ જહેનને હું સમજાવુ, હાજ હા !
 રાયસીંહને તેડી મગાવુ, હાજ હા !
 કપટજાળમા રાય ફસાવી, કપટકળાથી હુકમ લખાવી,
 કેસરી કેદ થકી છોડાવી લાવુ હું, હાજ હા !
 પ્રેમી જોડી એમ મીલાવી, બંનેને પોખાર ગણાવી,
 રાય ભૂપને પછી ભજૂત ચોળાવુ હું, હાજ હા !

કુંદ.—

૩૭

તુજ કારણુ પ્યારારે પ્રીતમ ઘેલી થઈ,
 જીવ ફટકયો મારોરે હાથથી બાજી ગઈ,
 કરે સારું કે નરતુ રે વિચાર ન આવે કઈ,
 મળું ક્યારે ? પૂર પ્યારે ભેટું હું કેમ ? એવું મન થાયરે,
 કામ સરવા છળ કરવા પિયુ મુજ પહાવડ મન લલ-
 ચાયરે—જા.

સખીઓ—

૩૮

અરે હારે નીચો ગાઓ આનંદે તમામ, આહીરી ના.
થેમ તતા થેમ થેમ થેયા રે, તા થેમ તત થેમ થેમ
થેયા, આ

પાવન ધર આજે થયું પધારીઆ મહારાજ,
આવો સખી ટોળે મળી સીઝાવીએ શિરતાજ,
દિર દિર તતા તાતાતા થેયા રે (૨) આ.

રાય—

૩૯

આ દેહ પ્રીતી બરેલી પ્યારી જન
સેવામા લીજીયે મનૂર કીજીયે આ.
કામલ વેલી જોખન ઘેલી ખહાર ખીલેલી નવેલી પ્યારી જન
હર લપટાઇએ રતીરસ પાઇએ અરસ પરસ અલખેલી
મારી જન સે
માર મદનનો ખહાર બદનનો પ્યાર વદનનો છકેલી પ્યારીજન
મસ્ત બનાવે ધૂમ મચાવે રહે રતીરગરસ રેલી મારી
જન સે.

સખીઓ—

૪૦

સમયા મનાવે સુખ સેજીયા, હાર વાર દિલોજન. સ.
એકનો મરોડત જોયા, દુખ મારે નયના આન સ.
એકતો કરે હન ફેરી, દુખ રાખે કડા ધ્યાન. સ.

રાય—

૪૧

કમ ચેટક લગાડી રસીલી,
ક્યો ઘેલો મને તે છખીલી—કંઈ.
કાળજડુ કોરી તે ચીતડુ ચોરી,
કેદી બનાવ્યો રગલી. ક્યો
દાદ ન લે તુ દવાએ ન દે તુ,
ટવળાવે કા તુ હઠીલી. ક્યો

૬૬—

૪૨

કુ વાર તન મન ધન પ્યાર પર.
પાન મગાવુ સોપારી કતરાવુ,
માહી લવમ તજ અરાસ મુકાવુ,
હેતથી રસીલા છેલાને આરોગાવુ. કુ.

આરે બીડીનાં મોઢિરા મૂલ,
એપર કરાવુ સારી બાદશાહી ફૂલ,
રંગે જમાડુ લાલ કીજે કળૂલ -કું

ચમન—

૪૩

હો આવોજી પલંગે પધારો, પ્રિતમ મોરા વિનતિ સ્વીકારો,
રતી પતી ગરવ છિતારો, રમી રસ કેલી પુરો મનડાની આશ
મદન તાપ પ્રિયકારો હો,

મોમરા ચમેલી તણી સેજ હુ ગુથાવુ પ્યારા,
તે પર અધર રસ કેરે મદમસ્ત બની,

માણો મન માની મોજ
છેલાપ્યારા—હો.

ગુલાબ—

૪૪

આહા હા કેવી ગમ્મત ! હા—

કરી કેવી ફરેબી રમ્મત ! ઓ બાપરે—

બાઈ ! નાનકડીની હીમ્મત ! ઓમા—હા—

રાયને પકડી

ચમન— લીધો જકડી ?

ગુલાબ— મારી

ભૂપ— લકડી ?

ગુલાબ— કકડી, કકડી !

મમતે મહાલ્યો.

ધોચી ધાલ્યો.

ભૂપ— રાગ ઝાલ્યો ?

ચમન— કયા તે ભાળ્યો ?

ગુલાબ— બસ બસ બસ બસ

ભૂપ— ના કર બસ પસ

ગુલાબ— હો હો હો હો આં

ચમન—

૪૫

કરેં કુરબાન પીયુપર જાન,

ધરી માન જ નાદાન, ન કર ગુમાન, ન કર ગુમાન, ન કર

ગુમાન કરેં

કુંદ નથી કંઈ મુજથી વધારે લે ખુશી થઈ હેત પ્રીતે તેને
રાખી ધ્યાન દઈ ખાન પાન માન શુલતાન રતીદાન મહીંકરી,
સુરસ સકળ રસીક ચાખીલે રાખીલે પ્રીતથી ચીતથી
ચાહીને ડાહીને, માન-નકર૦

અમન—

૪૬

થશે મારી લાડકી રાણી આજ
રાય પડી રહે કુંદની પાસે આપણે કરશું રાજ ! થશે !
મહાન રાજના સાસુજી ઠરીશું આપે સર્વ નમીને માન
કહીશું બે ધ્યાન, જાઓ નાદાન, રાજ સમાન,
ભોગવી લટકે મટકે તાજ— મારી૦

અદ—

૪૭

લાજ તમવી ખુખી સમજવી હું કુંદને નારી ચરીત્ર સુઝાડું,
મુખં બનાવી જુઠો લલચાવી હું રાયને કુંદના મોહમા પાડું;
કેસરી કુંદ કરી બહુ ફદ મીલાપ કરાવી હું શાંતિ પમાડું,
વેર વસાવી વીરોધ પડાવી હું રાયને ભૂપની ધુળ ઉરાડું
અમ અનગ અમગજને વશ એ નરને દુનિયાથી ઉખાડું,
બધન અધ સબધ કરી કરી પાપી તણો બસ વશ ઉગાડું,
અદ અમદ હું ફદ નિકદક વાસજ વેરીતણો વણસાડું
વેર વસાવી વીરોધ પડાવી હું રાયને ભૂપની ધુળ ઉરાડું.

કેસરી—

૪૮

અફજ આશા થઈ હાય હાય, ટુકટ શક્તી ગઈ હાય હાય !
જુરે બળતી હાય વીરહે પ્યારી મારી,
અહીં અવદશા થાય ન્યારી મારી !
હાય વેર લેવાની ન રહી બારી મારી —અફ૦
આહ ! જીલમગારના પઝામા ફર્યો આવી,
હા ! ! મોતના મોમા ધર્યો આવી
હાય ! પાપીને આસરે વર્યો આવી—અફ૦

અક ૩ જો.

૪૯—

૪૯

નાશ થતી તી, આશા મારી, પૂર્ણ થતી તી' મારી ખુવારી,
આવી લીધો તેજ ઉગારી, પૂરણ મન ભાવી મારે,

અતર ધ્રુવ પાર ઉતરશે, ધીરજ મન આવી મારે.
કેદ કપટ ભજેથી છાડુ, ભાષતણા ઝટ બધન તોડુ,
દુરમનનો પુર દોર મરોડુ કપટભજ છાવી મારે. અ.
ભૂપ હવે કહોં જશે છટકી ! નાપુ ચપટ ઝપટથી પટકી;
નીચ રાયને નાપુ ઝટકી, વેર હૃદય લાવી મારે—અ.

કુંદ—

૫૦

બ્યર્થ હુ જન્મી આ ભૂમી પરે
પામી ના શાતી હુ કોદી ઉરે બ્યર્થ.
એક તો જન્મી કુળ નીચામા,
કોષ ન પ્રેમ ધરે બ્યર્થ.
પામી પિયુ તો પાડી વિખૂટી,
આહી ફસાવી હરે ! બ્યર્થ.

બેદ—

૫૧

ભ્રમણામા ભુલ્યા ભટકે શુ બાઈ?
ભવસાગરમા આપણુ ન કાઈ
મન માની, રહે છાની, નાદાની, દીવાની
તજ ધર મન મમતાએની તુ શાની? તોફાની !
જુડપ ભલાઈ ચાર દીન રહેશે,
નામ પછીથી કોષએ ન દેશે,
શીદ લારે, ચીત હારે, દુખ ભારે, ન દખારે
શીદ કલક કેસરી માટે શીર ધારે ? જા જારે ! અ.

કુંદ—

૫૨

લાગ્યો ભલે રગ આ મન કાળો,
છોડ્યો ન છુટે યશે ન નિરાળો—લા.
પ્રેમ જીવન મુજ પ્રેમની ઘેલી,
પ્રેમમહોં બની મસ્ત નિહાળો—છો.
જ્ઞાન તમારૂં તમને મુખારક !
પ્રેમીને આપની વાટે ન વાળો—છો.

કુંદ—

૫૩

ન જોય પ્રીતી રૂપ ગુણ ધનને.
નજર લાગી ગઈ નજર પલકમહોં,
અવર ના ગમે પ્રેમી જનને—ન.

સરસ સરસ મણી માણેક મૂળી,
હસ ગાહે નિરખળ મોતીને,
બળી મરે દીપકપર તોપણ
રવી ન થાય પ્રિય પતંગ મનને—૧૦

54

Stars are smiling, Mollie darling,
Thro' the mystic veil of night
They seem laughing, Mollie darling,
While fair Luna hides her light,
O' no one listens but the flowers,
While they hang their heads in shame,
They are modest, Mollie darling,
When they hear me call your name

CHORUS

Mollie fairest, sweetest, dearest,
Look up, darling, tell me this,
Do you love me, Mollie darling?
Let your answer be a kiss

અંગ્રેજી છાંદસાંચો—

૫૪

મટાસે આર સ્માઇલીંગ, મોલી ડારલીંગ,
થૂ ધી મિસ્ટિક વેલ ઓફ નાઇટ;
ધે સીમ લાફીંગ, મોલી ડારલીંગ,
વાઇલ ફેર લૂના હાઇડ્ઝ હર લાઇટ;
ઓ તો વન લિમ્સ બટ ધી ફ્લાગિઅર્મ
વાઇલ ધે હેગ ધેર હેડ્ઝ ધન શેમ
ધે આર મોડેસ્ટ, મોલી ડારલીંગ,
વેન ધે હીઅર મી કોલ યોર નેમ

ફોરસ,

મોલી ફેરેસ્ટ, સ્વીટેસ્ટ, ડીઅરેસ્ટ,
લુક અપ, ડારલીંગ, ટેલ મી ધીસ;
ડુ યુ લવ મી, મોલી ડારલીંગ?
લેટ યોર એન્સર બી ઓ ફીસ.

Oh, boys, there was the fun,
 You should see him when 'twas dond,
 His eyeballs one by one did disappear,
 And a doctor from the south,
 Took some days to find his mouth,
 Which had somehow got
 Concealed behind his ear
 Then he swore an awful oath,
 He'd have law agin' us both,
 And thin he'd lave hoth Limerick and Clare,
 For he found it wouldn't do,
 To tache Frinch in Killaloe,
 Unless he had a face or two to spare.

CHORUS.

You may talk of Bo ney party,
 You may talk a bout E car te,
 Or a ny o ther par ty
 And "comment vous por tez vous!"
 We laint to sing it ai sy,
 That song the Mar sel la sy,
 Boolong Too long the con ti nong,
 We learnt at Kil la loe

અંગ્રેજી છોકરાઓ— ૫૫

આહ યાયજ ઘેર વોઝ ધી ફન, યુ શુડ સી હિમ વેન
 ટવીઝ ડન,
 હિઝ આઇબોલ્સ વન બાય વન ડિડ ડિસેપીઅર,
 એન્ડ એ ડાક્ટર ફ્રોમ ધી સાઉથ, ટૂક સમ ડેઝ ટુ ફાઇન્ડ
 હિઝ માઉથ,
 વિચ હેડ સમ હાઉ ગોટ કન્સીલ્ડ બિહાઇન્ડ હિઝ ઇઅર,
 ધેન હી સ્વેર એન એ ફુલ ઓથ, હીડિઝ હેવ લેફ્ટ
 એગેન અસ બેહિન્ડ
 એન્ડ ધેન હીડિઝ લીવ બેચ લીમરીક એન્ડ ક્લેર;
 ફોર હી ફાઉન્ડ ઇટ વુલ્ડન'ટ ડુ, ટુ ટાચે ફ્રિન્ચ ઇન કિલ્લો,
 અન્લેસ હી હેડ એ ફેસ ઓર ટુ ટુ સ્પેર.

૪૦.

બૂ લોગ, દૂ લાગ,
વી લાન્ટ એટ

૫૬

—
શાતી શાતી રહી છવાઈ મુજ મન આજે,
પીડાતો જેને કાજે,
તે પ્યારી મુજપર પ્રેમ ધરી બોલાવે છે મને આજે શા
રસીલી છપીલી પ્રિયાસગ રગ માણુ,
સુખ સીમા નાણુ ભાગ્ય ખુલ્યા, ન કોઈ,
ગણુ વિજયી મુજ સમ કદી અતર કુદ બિરાજે શા.

ચંદ્ર—

૫૭

મહેલે શુ ન આવો આવો આવો રે મારા રાજ ?
નઓળ નઓળ નઓળ નઓળ નઓળ નઓળ ?
—મહેલે.

જુરી જુરી તન ખામ થયુ, લીધી દાદ ન, ખેરા કરી નહીં યાદે !
રહેજમહીજ રીસાઈ ગયા, સખી કોની કને કરીએ ફરીયાદે ?
જોઈ મને રડતી ખુશી થાય, નકોર ન શાતી થવાની દવા દે,
પ્રીતી તોડી પ્યારી છોડી, વાહ વાહ વાહ !
જુકતી જોડી થાતી મોડી, વાહ વાહ વાહ !
માગુ પીયુ કર જોડી—મહેલે.

કુંદ—

૫૮

સ્વારથી જનને હજો લાખો શીટકાર
શુ હું ભૂલી જાઉં ઉપકાર ને પ્યાર ?—સ્વા.
ઈશ કૃપાથી રાજ્યપદ પામી,
છકી જાઉં શુ હું ધરી મન અહંકાર ? સ્વા.

૫૯

છોડી પ્રાણુ આધાર ખીજો વરૂ ભરથાર ! છોડી.
તરસી સંસારના તુચ્છ સુખની નથી,
આ હૃદયમા ભર્યો છે અચળ પ્યાર હો છો.
જાની ગતી તો પ્રેમી પૂર્ણ હોય તેજ નાણુ,
૧મ રગને પિછાને શી રીતે ગમાર. છો.

દિતા,
 યોગ થનનનનનનન,
 તીયા ઈયા તાનોમ તાનોમ તા
 દિર દિર દિર દિર દિર દિર દિર દિર,
 ધિત્લાગ ધિત્લાગ ધા ધા, તા યોગ તા યોગ-યોગ ગા

શ્રીઓ-

૬૨
 મડપ છાયો ડુલડે ને મોતીડે પૂચો ચોક,
 કચન ભૂમીમા જડયારે હીરા મણી માણેકે થોકે થોકે
 વીવા વેલા આવીઆ
 ચપક વરણી પદમણીરે લાડકી મારી ચતુર,
 પામે એવો નાવલોરે આળે સોનાના ઉચ્ચા છે સૂર ! વીજ
 વરમે આનંદ મેહુલોરે અતર મારે ઉલ્લાસ,
 લાડલી બેની પરણશેરે હવે પોતી તે મનકાની
 આશ. ની

નાયકાઓ-

૬૨
 દેખો બાગોમે બાદેખહારી ચલી,
 યુલયુલકે દીલકી કલી હએ ખીલી. દેખો
 ડુલોકી લપક ભાવે, ચદર સોહાવે,
 પ્યારી પ્યારી ચલી ચુલકારી મશી-યુલ.
 જનમ જનમ રહો દુલ્હા દુલ્હનીયા,
 સરદારી મીલી દિલદારી મીલી-યુલ.

સર્વ-

૬૩
 વદી દેવા સ્તવન આ કરીએ તુજતુ
 દે વિભુ દે સુખ સહુને
 તુજ ગુણ મણુના નહીં કદી થાય.
 મતિ ગતિ હારે તારે શરણુ આવી તાત માગે દયા-
 શ્રવણુ ધાર, ઉર ઉતાર, ધરી પ્યાર નહિ તુ વિસાર,
 દેવા વિનતી, જશ તુજ વિનય વિનય સહ,
 જગમાહીં બ્યાપે તાત જય જમ જમ
 જમ ત્રિગુણાત્મક દેવ દેવ દેવ

સમાપ્ત.

